

السنة الحادية عشر

● آیه شریفه ۱۵۳

﴿ تناسب: ﴾

﴿ شأن نزول: از ۱۵۳ تا ۱۵۷ (جنگ بدر) ﴾

﴿ احتمالات تناسب: ﴾

﴿ ضرورت استعانت بعد از وجوب طاعت و تحذیر منکر

﴿ استعانت برای قتال پس از تثبیت اهل ایمان

﴿ استعانت پس از سخنان تلخ اهل کتاب در رد اسلام

﴿ همراهی نعمتهای آیات قبل با بلای محتاج استعانت

﴿ «یا ایها الذین امنوا»:

﴿ فخر خطاب: مستقیم، مبتنی بر ایمان

﴿ مراتب خطاب: یا ایها الناس، یا اهل الکتاب، یا ایها الذین امنوا...

«استعینوا»:

شرط استنصار:

طلب از مخزن نصر

طلب از معطی نصر

عدم منافات استعانت همزمان

استعانت «به» نه «از»:

افزایش قدرت قابل نه فاعل

خلافت وسایل در اعانت الهی

﴿ «بالصبر»: ﴾

﴿ مفهوم: در مقابل جزع

﴿ انواع: بر مصیبت، عبادت، معصیت

﴿ ریشه ذکر صبر و صلاه در این سیاق

﴿ درجات صبر:

﴿ صابر: امور خاص و معمولی

﴿ صَبَّار: امور سخت و مهم

﴿ تفسیر صبر به روزه: از باب سختی جوع و عطش

﴿ اهمیت صبر: در آیات و روایات

﴿ الصلاه ﴾:

- ﴿ مفهوم: از «صلی» یا «صلو»
- ﴿ تفاوت آیه ۱۵۳ با آیه ۴۵
- ﴿ نسبت صبر و صلاه: تأثیر متقابل
- ﴿ ملاک مقبولیت صلاه: نهی از فحشا و منکر
- ﴿ اثر صلاه بر ابعاد وجودی انسان: طبع و فطرت
- ﴿ شروط لازم برای مصلی: کمیت، کیفیت
- ﴿ برخی اقتضائات مصلی: یاد محرومان، ...
- ﴿ عاقبت مصلی: جنت الهی (اثر دوام و محافظت)

﴿ ان الله مع... ﴾:

﴿ صابر: صفت مشبهه

﴿ «صابرین»: تعلیق حکم بر وصف

﴿ انواع معیت:

﴿ عام: با همه موجودات

﴿ خاص:

﴿ مهر و عطوفت

﴿ قهر و غضب

● آیه شریفه ۱۵۴

﴿ تناسب: ﴾

﴿ عطف بر آیه قبل و تاکید صبر بر قتال و شهادت
﴿ اشاره به مهمترین متعلّق صبر: شهادت در راه خدا

﴿ «لا تقولوا»:

﴿ اثر توهم کفار:

﴿ چرایی عدم نزول آیه جهاد
﴿ واکنش به پیروزی و شکست مومنان
﴿ تصور توان دفع مرگ از خویش

« مخاطب:

« کفار: نقد:

« نام نیک: توهم است نه حقیقت

« عدم تناسب این ادعا با «لا یشعرون»

« تعارض با آیات مربوط به حیات برزخی شهید

« فرض غلط ایمان کامل:

« نزول آیه در اواسط بعثت

« ارتباط موضوع با برزخ نه معاد

« تصورات ناصحیح از حیات برزخی

« کفار و مومنان

«یقتل»:

- مفهوم قتل: نوعی ازاله روح از بدن
- لوازم قتل در راه خدا:
- شهادت سلوک است نه نابودی
- قطعیت نیل شهید به مقصد
- حیات طیبه شهید بعد شهادت
- تفاوت این آیه با آیه ۱۶۹ آل عمران
- عدم اختصاص مرگ شریف به شهید

«امواتا»:

مفهوم موت:

لغوی: ازاله روح از تن (وفات)

عدم دلالت مطلق بر معنای منفی

امکان استعمال در بعد معنوی

مراحل حیات: تولد، وفات، بعث

مقدمات تشویق به جهاد: صبر، حیات برزخی متعالی

توهمات درباره شهادت:

منکر معاد: نابودی و زوال

مومن به معاد: ناکامی و محرومیت

«احیاء»:

«مدلول: وجود برزخ

«تعدد آیات دال بر برزخ

«تجرد نفس از جسم

«لا تشعرون»: عدم درک اکثریت

● آیه شریفه ۱۵۵

﴿ تناسب: ﴾

- ﴿ بیان مصادیق محتاج صبر مذکور در آیه ۱۵۳ ﴾
- ﴿ عدم تنافی اتمام نعمت آیه ۱۵۰ با ابتلا ﴾
- ﴿ همراهی ابتلا با نعم مذکور در آیات قبل ﴾
- ﴿ تشریح نتایج جهاد با کفار در آیات قبل ﴾
- ﴿ بی صبری در جهاد عامل ابتلائات متنوع ﴾
- ﴿ تبیین راز ضرورت صبر و زنده دانستن شهدا ﴾

«لنبلونکم»:

- مفهوم: آزمون، فرسودگی، تحول
- تاکیدات: «ل»، «ن»: عمومیت و تنوع
- تفاوت ابتلای انسانی و الهی
- ذمراتب بودن ابتلا: آزمون عادی، آزمون سخت
- ابتلای مومنان: حین جهاد، پس از جهاد
- بستر آزمون الهی:

- عالم طبیعت
- مشکلات و حوادث ناظر به بشر
- نعمت های الهی
- خیر و شر
- تکالیف شرعی

﴿ الخوف... ﴾:

﴿ متعلق:

﴿ خوف: هر نوع ناامنی

﴿ جوع: گرسنگی، تشنگی، فقر...

﴿ مال: خسارت مالی کم یا زیاد

﴿ نفس: بدن، روح، هر دو

﴿ ثمره: فرزند، محصول

﴿ دلالت «شیء»، «نقص»: بخشی از نعمت

﴿ «بشّر...» ﴾:

﴿ اطلاق بشارت: عظمت

﴿ دلالت صبر:

﴿ رمز پیروزی: صبر

﴿ ارائه طریق صبر جمیل

﴿ پاداش صبر: درود خدا

﴿ علت صبر: تعلق ما به خدا

● آیه شریفه ۱۵۶

﴿ تناسب: ﴾

﴿ بیان صبر جمیل و ریشه آن ﴾

﴿ تبیین قید صابر و دلالت بر استمرار آن ﴾

﴿ «اذا»: دلالت بر استمرار عمل صابرین ﴾

﴿ «اصابتهم»: ﴾

﴿ صوب: استقرار چیزی در جای خود ﴾

﴿ اصابه: عنایت به فاعل و صدور فعل از او ﴾

﴿مصبیه﴾:

- ﴿ مفهوم ظاهری: بلا و امر ناگوار
- ﴿ مفهوم واقعی: نعمت و لطف الهی
- ﴿ اطلاق مصیبت: از سوی خداوند، غیر خداوند

﴿قالوا﴾:

- ﴿ مفهوم قول در آیه: عقیده و مرام
- ﴿ عدم منافات صبر با عاطفه و حزن
- ﴿ عملکرد غیرموحدانه: غرور، یأس

«انا لله...»:

« جمع مبدا و معاد

« عملکرد مومن: شکر، صبر

« عدم اختصاص استرجاع به مهمات

« جایگاه مسترجع در بهشت

● آیه شریفه ۱۵۷

«تناسب: بیان اجر صابران پس از بیان ضرورت صبر
«صلوات»:

«مفهوم: با «علی» دال بر ثنای جمیل
«انواع صلوات خداوند: عام، خاص، اخص
«مدلول:

«بیان جمع در قبال جمع
«بیان جمع در قبال فرد
«اثر صلوات الهی: نورانیت و رهایی از ظلمت

﴿ «رحمه»:

﴿ انواع:

﴿ عام و فراگیر

﴿ خاص و موردی

﴿ تفاوت با صلوات: عام و خاص

﴿ «مهتدون»:

﴿ مفهوم: هدایت پذیری و اشد از مهدی

﴿ هدایت: نتیجه صلوات و متفاوت با آن

﴿ تکمله:﴾

﴿ خُلُقهای انسان:﴾

﴿ غضبیه: تهور، شجاعت، جُبْن

﴿ نطقیه تفکریه: جربزه، حکمت، بلادت

﴿ شهویه: شرّ، عفت، خمودی

﴿ مسالک اخلاقی:﴾

﴿ عدم وجود رذایل و فضایل مطلق: نسبیت اخلاق

﴿ مراعات رذایل و فضایل برای جلب توجه مردم

﴿ مراعات رذایل و فضایل با توجه به حسن و قبح آن

﴿ مراعات رذایل و فضایل خالصا لوجه الله ولا غیر

● آیه شریفه ۱۵۸

﴿ تناسب: ﴾

- ﴿ اشاره به صبر هاجر بعد از اصل و اجر صبر
- ﴿ تعلیل استحقاق قبله شدن کعبه با وجود حج
- ﴿ تغییر قبله و سعی: احیاء حنیفیت ابراهیمی
- ﴿ بعد از آیات صبر، اشاره به حج: محتاج صبر
- ﴿ اشاره به مناسک حج: بشارت فتح مکه
- ﴿ حج: مصداق ابتلای مذکور در آیات قبل

﴿ان الصفا...﴾:

﴿ مفهوم شناسی:

﴿ صفا:

﴿ صفو: ناب، سنگ سخت کبود

﴿ کوهی در شرق مسجدالحرام

﴿ مروه:

﴿ مرو: سنگ سخت یا نرم براق

﴿ کوهی در شمال شرق مسجدالحرام

﴿ شعائر:

﴿ ریشه: شَعْر، شَعْر، شعور

﴿ جمع شعیره، شعاره

- « وجه تسمیه احتمالی: نسبت با آدم و حوا
- « اهمیت شعائر: ضرورت تعظیم همه مصادیق آن
- « مصداق شعائر:
- « عام: همه موجودات به صورت تکوینی
- « خاص: برخی نمادها به صورت تشریعی
- « عدم استقلال سعی به عنوان عبادت
- « راز پرهیز برخی مسلمین از سعی: اساف، نائله

﴿فَمَنْ حَجَّ...﴾:

﴿ مفهوم:

﴿ حجّ: زیارت، قصد بعد قصد، زیارت خاص
﴿ اعتمر:

﴿ زیارت، بقاء حیات، افزودن چیزی

﴿ عمره: عامل آبادانی مسجدالحرام

﴿ جناح: انحراف و عدول از حق

﴿ یطوّف: سیر منتهی به نقطه آغاز حرکت

﴿ مدلول «فلا جناح»:

﴿ نفس عبارت: اباحه

﴿ سایر اخبار: وجوب

«تطوع خیرا»:

مفهوم:

- طوع: انجام دستور با رغبت و خضوع
- گره: انجام بی رغبت کار (با یا بی خضوع)
- مدلول: انجام کار خیر با رغبت

«فان الله...»:

مدلول:

- عام: شکر خداوند نسبت به بندگان
- خاص: شکر خداوند نسبت به هاجر
- ریشه احسان خداوند: الرحمن ۶۰

● آیات شریفه ۱۶۰-۱۵۹

﴿ تناسب: ﴾

﴿ ادامه آیه ۱۵۲ (نهی کفر) ﴾

﴿ تبیین حکم خدا محتاج صبر ﴾

﴿ وعید اهل کتاب مخالف قبله ﴾

﴿ کتمان حج توسط اهل کتاب ﴾

«یکتمون»:

مفهوم: عدم اظهار لازم الاعلان

انواع کتمان:

همراه با جایگزینی چیزی دیگر

بدون جایگزینی چیزی دیگر

روند کتمان:

ابلاغ مبلغان و انسداد باب عذر

عدم ابلاغ و باز شدن باب عذر

﴿ ابعاد کتمان: ﴾

﴿ اخفاء و نگفتن (با یا بدون سوال مردم)

﴿ گفتن همراه با تفسیر به رأی

﴿ ریشه و اثر کتمان: گناه دل

﴿ مصداق کتمان کننده: همه علمای اعصار

﴿ کتمان واجب: عدم تبیین امر مضر برای مخاطب

﴿ روایات:

﴿ اذا ظهرت البدع في امتي فليظهر العالم علمه فمن لم يفعل فعليه...

﴿ من كتم علما نافعا الجمه الله يوم القيامة بلجام من نار

﴿ الساكت عن الحق شيطان اخرس

«بینات و الهدی»:

«متعلق کتمان»:

- « بینات: اصل و مبانی اعتقادی، ادله توحید..
- « هدی: احکام دین و دستورات فرعی

«انواع بینات»:

- « نقلی: تصریح آیات ۱۶۰-۱۵۹ بقره
- « عقلی: غیرمذکور در قرآن و همسان نقلی

«اختصاص»:

- « المیزان: هدی: عوام، بینات: خواص
- « تسنیم: عمومیت بینات و هدی برای همه

﴿ «بیناه» ﴾

﴿ ابعاد تبیین: ﴾

﴿ وظیفه عالم: تبیین و تبلیغ

﴿ وظیفه متعلم: سوال و فحص

﴿ مراحل تبیین: ﴾

﴿ از جانب خداوند: انزال اتم و ابلغ

﴿ از جانب رسل: تبیین و تبلیغ

﴿ روایت: ان الله لم يأخذ على الجهال عهداً بطلب

العلم حتى اخذ على العلماء عهداً ببذل العلم للجهال

لان العلم كان قبل الجهل

﴿ یلعنهم...﴾:

﴿ مفهوم لعن: طرد، دور کردن با غضب

﴿ ریشه لعن: کتمان:

﴿ پشت سر انداختن حقیقت

﴿ انکار علم و شناخت

﴿ انواع لعن الهی:

﴿ مستقیم و لفظی

﴿ غیرمستقیم

﴿ نتیجه لعن: محرومیت مطلق از رحمت و نصرت

﴿ تکرار «یلعن»: تعدد محتوا در لعن خدا و خلق

﴿ مصداق لاعنون: ملائک، اولیاء، مومنان...

«الا الذین تابوا...»:

«صعوبت توبه:

«ریشه: جهاد اکبر

«واکنش خداوند:

«توبه به سوی تائب

«انضمام رحمت الهی

«اقتضای توبه کتمان: «بینوا»

«اصلحوا»:

«مفهوم: پالایش از هرگونه زشتی

«نقطه مقابل: اصلاح

● آیات شریفه ۱۶۱-۱۶۲

﴿ تناسب: ﴾

- ﴿ تطابق حکم کفر بر کاتم آیات قبل
- ﴿ بیان حکم کاتم میت علی الکفر
- ﴿ اشاره به گروه دیگری از ملعونان
- ﴿ تبیین حکم کاتم مصر کتمان تا مرگ
- ﴿ بیان ریشه لعن کاتمان و لاعنان آنها

﴿ «کفروا»:

﴿ مفهوم: پوشاندن

﴿ مطلق کفر: انکار وحدانیت، نبوت، شریعت...

﴿ مدلول عام: کتمان یکی از مصادیق آن است

﴿ «لعنه الله»:

﴿ متعلق: همه کافران

﴿ همراهی کاتم و شیطان در ملعون خدا شدن

﴿ محدوده لعن: حتی لعن کافران نسبت به هم

«خالدین فیها»:

« مفهوم: دوام و بقا (متفاوت در دنیا و عقبی)

« مرجع «ها»: لعنت

« موعد خلود:

« ظاهرا: عقبی

« واقعا: دنیا و عقبی:

« لعنت آن: دنیوی و اخروی

« خوردن آتش برای آکل مال یتیم

« دعوت به آتش توسط امام ضلال

« قیامت: صرفا کنار رفتن پرده

« احاطه جهنم در دنیا نسبت به کفار

« لا یخفف عنهم العذاب »:

مفهوم:

خفت: سبکی

عذب: گوارا، عذاب: ضد آن

مدلول عدم تخفیف: دوام و شدت

موید عدم تخفیف: آیات قرآن، نهج البلاغه

« لا هم ینظرون »:

مفهوم نظر: نگاه همراه تعمق و تحقیق

مدلول: فعل مجهول از باب افعال

ریشه عدم انظار:

عدم استفاده از فرصت دنیا

وجود آتش درونی علاوه بر بیرونی

و آخر دعوانا ان الحمد لله رب
العالمين